4. Визначення закономірностей, пов'язаних з досліджуваним явищем.
5. Пояснення явищ і закономірностей.
6. Практичні висновки та способи застосування знань про досліджуване явище чи закономірність у практичній діяльності.

Розв'язання таких пізнавальних задач допомагає ще в стінах школи готувати учнів до дослідницької експериментальної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кисільова В.П. Організація науково-дослідницької діяльності учнів профільних ліцеїв: Методичні рекомендації. - Кривий Ріг, 2001. - 69 с.
2. Кисільова В.П. Формування творчої особистості учнів профільного ліцею у процесі навчання: Автореф. дис... канд. пед. наук. - К., 2001.-22.с.
3. Науково-дослідна робота в закладах освіти: Методичний посібник/ Укл. Ю.О.Турапов, В.І.Урський. - Тернопіль: АСТОН, 2001. - 140 с.
4. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., СвистельніковаТ.Ю. Основи педагогічних досліджень. Навчально-методичний посібник. - К., 1998. - 144 с.
5. Учимся учиться *I* Под ред. А.М. Зимичева. - Л.: Лениздат, 1990. - 205 с.

In a paper the results of study of a level of a research work in comprehensive schools and path of a heightening of its performance move.

УДК 373.167.1:37.033
К-88

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ПРАЦЮВАТИ З ПІДРУЧНИКОМ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА В 3-4 КЛАСАХ

Кукалець М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Міжнародний університет «Рівненський економіко-гуманітарний інститут» імені академіка Степана Дем 'янчука

На сучасному етапі розвитку освіти велика увага приділяється початковій школі. Саме початкова ланка повинна стати тим фундаментом, на якому формуються нові освітні технології у середніх та старших класах.

Тому сьогодні актуальними є такі проблеми початкової школи, як формування умінь та практичних навичок у молодших школярів, оновлення змісту освіти, впровадження технологій особистісно орієнтованого навчання.

О.Я.Савченко наголошує на тому, що в процесі модернізації освіти потрібно поглибити її практичну спрямованість, позбавити зайвої деталізації, надмірної інформатизованості та затеоретизованості змісту, розвивати ті знання і вміння, які мають особистісну значущість для молодої людини (4).

Головною метою навчального предмета природознавсто у 3 - 4 класах є формування в молодших школярів уявлень про цілістність природи, виховання гуманної, творчої, соціальної особистості, здатної екологічно мислити, дбайливо ставитися до природи, розуміти значення життя як найвищої людської цінності (3).

Для успішного оволодіння учнями змістом підручника з природознавства потрібно формувати в них такі вміння:

- аналізувати, порівнювати, виділяти істотне, встановлювати причинно - наслідкові зв'язки, класифікувати;
- використовувати підручник і навчальні посібники як джерело нової інформації: пригадування, актуалізація опорних знань;
- цілеспрямовано заучувати і відтворювати зміст, пригадувати прочитане, складати план, знаходити відповіді;
- відтворювати образи реальних об'єктів природи за текстом, ілюстраціями підручника.

Роботу над формуванням умінь працювати з підручником слід розпочинати із ознайомлення з його структурними елементами.

Учитель демонструє учням підручник, знайомить з назвою, автором, роком і місцем видання.

Наступний крок - це опрацювання апарату орієнтування. Він складається із вступу, передмови, змісту, виділень (шрифтових та кольорових), символів орієнтування.

Учні ознайомлюються зі вступом, передмовою, визначають разом із учителем основні завдання предмета, вивчають символи орієнтування, знаходять їх у підручниках, дізнаються про значення.

Учитель звертає увагу учнів на кольорові та шрифтові виділення основних розділів, тем, термінів, пояснює їх.

Під час ознайомлення зі змістом підручника, в якому відображено загальний план розміщення навчального матеріалу, вчитель організовує з учнями вправи на знаходження назви статті, заголовків окремих тем, розділів, сторінок, на яких знаходиться потрібний навчальний матеріал.

До текстів у підручнику вміщені питання, завдання, таблиці, які є апаратом організації засвоєння. Вони, як і ілюстрації, спрямовані на засвоєння змісту текстів.

Важливу роль відіграють ілюстрації, які вміщені майже до кожної статті. Вони мають певну навчальну інформацію, і учнів необхідно навчити користуватися ними.

До ілюстрацій відносяться малюнки, карти, схеми, діаграми, фотографії, фотосхеми, репродукції.

Під час ознайомлення з ілюстрацією учитель зосереджує увагу учнів на об’єктах, керує сприйняттям, вчить розглядати їх, віднаходити серед інших зображень, порівнювати, виділяти характерні знаки, класифікувати, знаходити в тексті описи тих рослин чи тварин, які зображені на малюнку.

Робота з ілюстраціями підручника здійснюється комплексно, в поєднанні із текстом, натуральними посібниками. Вони можуть бути і самостійним елементом вивчення.

Основною метою ілюстрацій є формування в учнів образного мислення, уміння розглядати, визначати, аналізувати, порівнювати.

Розпочинаючи роботу над ілюстраціями, вчитель пропонує такі завдання:

- розглянути уважно малюнок: сказати що зображено на ньому;
- віднайти окремі об’єкти, описати їх;
- порівняти різні об’єкти, зображені на одній чи кількох ілюстраціях;
- віднайти подібні та різні ознаки;
- порівняти з описом в тексті підручника.

Учителям важливо зрозуміти, що «нинішня людина живе у суспільстві змін. Вона змушена вчитися упродовж усього життя. Об’єкт цього навчання завжди буде змінним, а, отже, спосіб оволодіння цими об’єктами слід закласти у шкільні роки, тобто формувати вміння працювати з текстом, володіти різними способами інформації». (5).

До організації роботи учнів над текстом підручника ставиться ряд вимог, серед их такі:

- зміст тексту не повинен бути складним, містити незрозумі слова;
- матеріал повинен бути викладений доступно, у логічній послідовності;
- перед опрацюванням тексту підручника потрібно зацікавити учнів, створити навчальну ситуацію, поставити проблемне запитання, запропонувати розгадати кросворд, заповнити таблицю та інше.

Прийоми роботи з текстом багато в чому залежить від змісту статті, її складності, вікових та психологічних особливостей учнів, рівня їхніх знань та мети, якої хоче досягнути вчитель.

Під час опрацювання тексту вчитель демонструє таблиці, колекції, малюнки, живі об-’єкти. Важливим прийомом є також актуалізація опорних знань та чуттєвого досвіду учнів. Потрібно використати наявні знання дитини для формування знань у нових навчальних ситуаціях. Учитель пропонує такі завдання:

- прочитати абзац тексту, розказати, про що в ньому написано;

- прочитати вголос незрозумілі слова, пояснити їх значення;
- назвати даний абзац тощо.

У подальшому робота над текстом ускладнюється. На основі сформованих умінь учні переходять до опрацювання текстів, більших за розміром, і під керуванням учителя виконують роботу у такій послідовності:

- читання всієї статті вголос;
- поділ тексту на смислові частини;
- озаголювання кожної частини;
- написання плану статті;
- розповідь учнів за планом;
- робота над новими термінами;
- знаходження у тексті відповідей на запитання;
- виконання дослідів, спостережень на основі інструкцій, вміщених в тексті;
- заповнення систематичних таблиць;
- малювання схем, графіків.

Роботу учнів з текстом підручника доцільно організовувати як під час опрацювання навчального матеріалу, так і в процесі його закріплення та виконання домашніх завдань.

Організована таким чином робота учнів з підруником природознавства дає можливість учителю виробити такі уміння:

- логічно і послідовно будувати свою розповідь;
- порівнювати, систематизувати, класифікувати;
- виділяти основну думку в прочитаному;
- ділити текст на смислові частини;
- складати план прочитаного;
- знаходити потрібну інформацію;
- працювати над словником нових термінів;
- використовувати набутий досвід у різноманітних навчальних та соціальних ситуаціях.

Організована таким чином навчальна діяльність передбачає активну участь учня у навчально - виховному процесі, враховує особливості учнів різних психологічних типів і стилів навчання, а різноманітні прийоми стимулюють пізнавальні інтереси, сприяють особистісному спрямуванню навчання.

РЕЗЮМЕ

У статті розглядається одна із актуальних проблем сучасної початкової школи - формування умінь працювати з підручником природознавства, з’ясовуються прийоми роботи з текстом та позатекстовими компонентами.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается одна из актуальных проблем современной начальной школы - формирование умений работать с учебником природоведения, рассматриваются прийомы работы с текстом и внетекстовыми компонентами.

SUMMARY

Forming skills to roork with the book of nature study in the 3 -4 forms of primary school is considered to be very impornt nowadays. The article deals with some methods of text and oun of text components working up.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти // г. «Освіта України». 13 грудня 2000.
2. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) //Поч. шк,- 2002. - N° 2,3.
3. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-2 класи. К.: «Початкова школа». - 2001. - 296с.
4. Савченко О.Я. Академія педагогічних наук. Перше десятиліття //Поч. шк,- 2002. - N9 12. - С.1-4.
5. Савченко О.Я. Методичні настанови щодо роботи за підручником «Читанка», 2 клас //Поч. шк. - 2002. - № 12.-С.1-4.